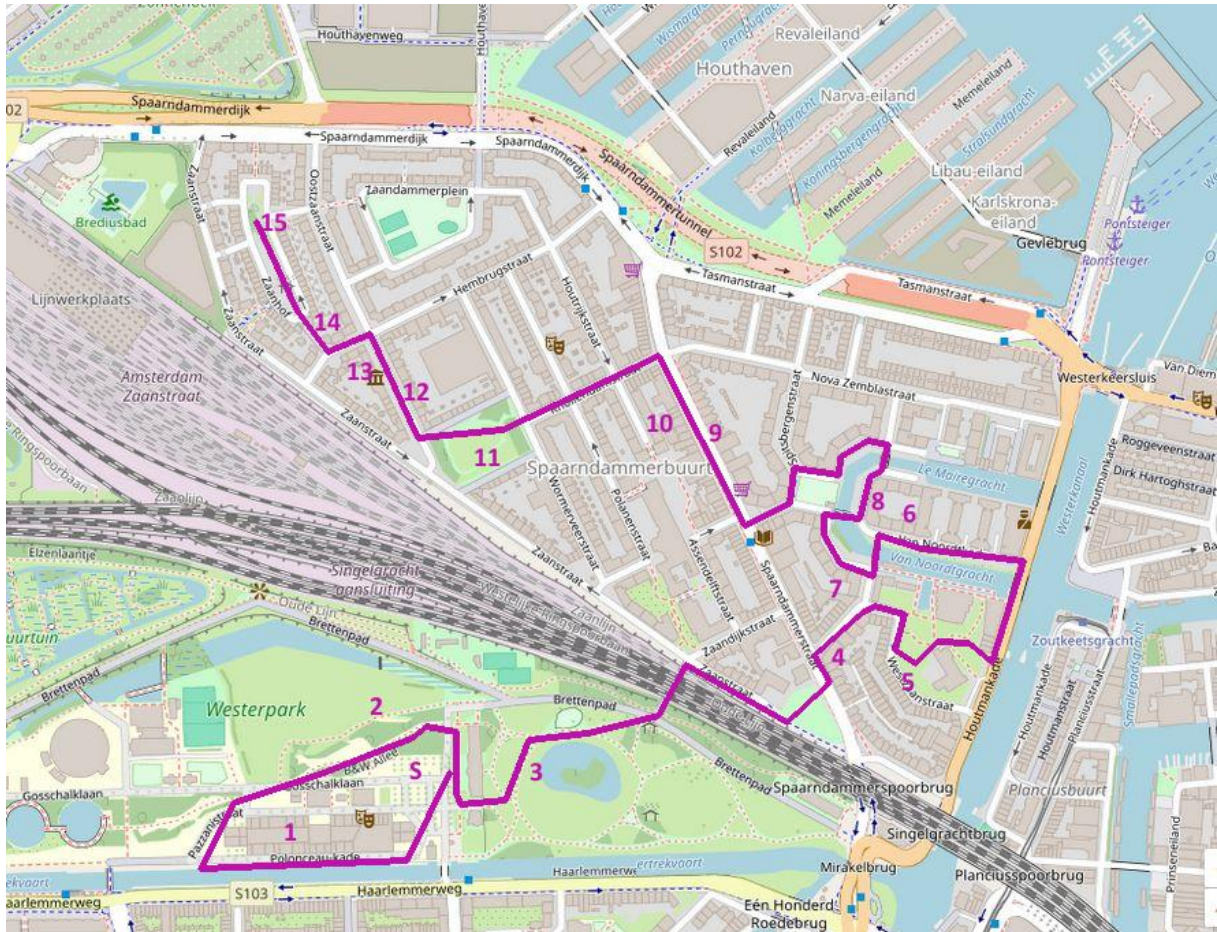


Herdenkingswandeling Stadsdorp Westerpark 4 mei 2026

Dit is een beschrijving van de wandeling zoals we die op 4 mei 2026 hebben gelopen. Je kunt de wandeling uitstekend zelf doen met deze tekst als gids. Met een beetje doorstappen kun je de tocht zoals die hier staat beschreven in ongeveer een uur doen. Je kunt natuurlijk ook op een ander punt instappen.



Veel van de gegevens over de punten op de route komen uit *Atlas van een Bezette Stad*, het grootse overzicht dat Bianca Stigter heeft gemaakt van plekken in Amsterdam die van betekenis zijn geweest in de oorlog.

<https://www.atlascontact.nl/boek/atlas-van-een-bezette-stad/>

De wandeling begint in het Westerpark, maar trekt grotendeels door de Spaarndammerbuurt, ook wel bekend als de moord- en brandbuurt. Het was een zelfbewuste en rode volksbuurt, met veel verzet tegen achterstelling en uitbuiting. Net als in de Staatsliedenbuurt woonden er naar verhouding een stuk minder Joodse bewoners dan bijvoorbeeld in het centrum, de Pijp of Oost. Het deel in de *Atlas* over de Spaarndammerbuurt is dan ook naar verhouding kort.

In het blog van Peter Perger vinden we een uitgebreide geschiedenis van de Spaarndammerbuurt, door Gerard van de Burgwal en Wim Kuin

<http://peter-perger.blogspot.com/2013/02/geen-blakwannes.html> (oude link, werkt mogelijk niet helemaal goed)

1. De herdenkingswandeling begint dit jaar voor de ingang van het Conscious Hotel in het Westerpark, het vroegere stadsdeelkantoor (*paarse hoofdletter S op het kaartje*).

We lopen langs de Haarlemmertrekvaart om de gebouwen van de Westergasfabriek heen.

Westergasfabriek. Dinsdag 28 juli 1942 moesten alle eigenaren van herenrijwielen hun fietsen inleveren. De Westergasfabriek was een van drie depots in de stad. (Atlas van een bezette stad).

2. Ook gingen oudere kinderen er kolen en 'blokkies' jatten. De fabriek werd daarom bewaakt door Duitse militairen

<https://geheugenvanwest.amsterdam/page/20323/blokkies-jatten-bij-de-westergasfabriek>

Melding Luchtbeschermingsdienst 22 juni 1943 Westergasfabriek, gashouder getroffen

<https://archieff.amsterdam/images/uitleg-onderzoek/bommeldingen.pdf>

We gaan even door de groene rand tegenover het Ketelhuis en keren daarna langs het hotel terug richting de poort naar het oudere deel van het Westerpark

3. Toenmalig Westerpark. Hier werd hout gesprokkeld voor in de kachel, daarom ook bewaakt. Verhaal Corrie Landsaat in

<https://geheugenvanwest.amsterdam/page/1167/de-spaarndammerstraat-vanaf-1939-3>

Onder fietsviaduct door, rechtsaf, door Domela Nieuwenhuisplantsoen langs gedenkteken gesloopte kerk. Op zich geen verband met oorlog. Spaarndammerstraat oversteken naar Westzaanstraat

4. Westzaanstraat, plaquette bij nummer 71. Hier is op 22 maart 1944 een Amerikaanse B-17-G neergestort, op de terugweg van een bombardement op Berlijn. Het vliegtuig kwam terecht op de Sint Alfonsusschool, nummers 61-63. Gelukkig op woensdagmiddag, daarom vielen er slechts drie doden. De zangles was afgezegd wegens ziekte van de leraar, ook een afspraak van een andere onderwijzer met een groepje leerlingen ging niet door. De school bood ook onderdak aan het verzet, zie het artikel op de site van Emiel Ros. Er moesten allerlei noodmaatregelen worden genomen.

Er is een verhaal van een huisvrouw uit de straat die daar eten ging brengen, de kinderen moesten dan uit het zicht op aanrecht gaan zitten tot ze terug was (Nicolette Besemer).

https://nl.wikipedia.org/wiki/Plaquette_Westzaanstraat

Uitgebreid artikel op

<http://www.emielros.nl/bommenwerper>

doorsteken naar

5. Westzaanplantsoen, met beeld van Godelieve Smulders. Dit beeld verwijst naar twee historische punten van belang, de begraafplaats die hier van eind 19^e eeuw tot 1956 lag en het neerstorten van de B-17 (bovenaan, de vlieger die op een vliegtuig staat)

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Vaarwel_\(Godelieve_Smulders\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Vaarwel_(Godelieve_Smulders))

langs Houtmankade, van hieruit zijn de pontsteiger en houthavens te zien. Bij de pontsteiger probeerden kinderen in de hongerwinter met zelf in elkaar geknutselde prikstokken bieten

en knollen die overboord waren gevallen uit het water te vissen (Nicolette Besemer). In de houthavens werd hout gejat voor de kachel. Henk Laloli: De Houthaven was tijdens de oorlog van belang omdat daar ook voedsel voor de Duitsers aankwam. Soms konden de havenarbeiders hiervan stelen. Het gebied werd streng bewaakt. Er waren ook onderduikers daar die in loodsen verstopt zaten.

linksaf Van Noordtkade naar

6. Voormalige Wester Suikerraffinaderij. Monumentje aan zuidzijde als herinnering aan de poort van de raffinaderij.

<https://www.amsterdamhv.nl/wiki/vannoordtkade20.html>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Wester_Suikerraffinaderij

De suikerfabriek deed mee tijdens de Februaristaking, de arbeiders liepen uit. Later gaarkeuken voor werkers in de industrie (Atlas van een bezette stad)

(Wegens opgebroken straat en hekken iets andere route genomen, volgende twee punten bekeken vanaf brug 1909) Linksaf Robiënnabrug over naar

7. Martin Vlaarkade. Martin Vlaar was buurtbewoner, lid van de CPN, mede-organisator van de februaristaking, lid van Verenigd Verzet. Later actief buurtbewoner, betrokken bij renovaties in de jaren 1980, raadslid van de gemeente Amsterdam

https://nl.wikipedia.org/wiki/Martin_Vlaarkade

Brug 1909 terug naar

8. Henk Curièrekade. Henk Curière was buurtbewoner, lid van de CPN. Hij leidde in de oorlog een kleine verzetsgroep die informatie verspreidde, met name de Waarheid, en geld inzamelde voor onderduikers. Onderscheiden met het Verzetskruis en de Gouden Speld gemeente Amsterdam. Net als Martin Vlaar strijder voor belangen van de buurt, met name bij renovaties in jaren 1970-1980.

<https://www.tracesofwar.nl/persons/65865/Curiere-Peter-Heinrich-Henk.htm>

rondje om Suikerplein en langs Van Noordtstraat terug naar Spaarndammerstraat, rechtsaf

9. Politiebureau Spaarndammerstraat 100 (nu 612, tandarts).
14 juli 1944 stopte hier een busje met onder andere Janny Brilleslijper en Eberhard Rebling die samen met andere onderduikers waren gearresteerd in 't Hooge Nest in Naarden. Een van de agenten stapte uit waarna Brilleslijper zich op de andere wierp en Rebling door een raam van het busje kon ontsnappen. Rebling was een gevluchte Duitse musicus en communist. Na zijn ontsnapping dook hij onder in Oegstgeest. Janny en haar zus Lien, de vrouw van Rebling, werden in 1945 bevrijd uit Bergen-Belsen.

<https://www.roxanivaniperen.nl/t-hooge-nest>

<https://geheugenvanwest.amsterdam/page/19388/een-virtuele-wandeling-door-de-spaarndammerstraat-deel-19> (voor afbeelding politiebureau)

oversteken naar

10. Spaarndammerstraat 87-I. Hijman Stodel gedeporteerd (uit lijst van Nicolette Besemer en Emiel Ros)

linksaf Knollendamstraat naar

11. Spaarndammerplantsoen. Hier hebben we de gelegenheid genomen voor een korte bezinning. In onze looprichting is rechts van het plantsoen de Krommeniestraat. We hebben daar niet gelopen, maar

27 augustus 1942 Een luchtaanval in de omgeving van de Krommeniestraat. Daarbij vielen twee doden.

Om 23.11 uur ontstond een grote uitslaande brand Krommeniestraat achter 21, het houten schoolgebouw van de Willem Barendzschool. Geblust met 12 stralen.

Een aantal kleine branden in de omgeving werd met in totaal 19 stralen geblust.

<https://archief.amsterdam/images/uitleg-onderzoek/bommeldingen.pdf>

<https://www.tussentaalenbeeld.nl/A60NR.htm>

Plantsoen verder doorsteken en rechtsaf naar Oostzaanstraat, na 't Schip links en meteen weer rechts onder poort door naar Zaanhof. Zaanhof verder doorlopen tot aan monument in park

Voor punten 12, 13 en 14 hieronder hebben we tijdens de wandeling geen gelegenheid gehad om ze te noemen. We zijn er wel langs gelopen.

12. Oostzaanstraat 46-III. Aaron Grootkerk gedeporteerd, (uit lijst van Nicolette Besemer en Emiel Ros)

13. Oostzaanstraat, in kleuterschool de Veulens was een gaarkeuken, op de plaats waar nu het cafeteria van museum 't Schip zit. (Nicolette Besemer, site 't Schip)

<https://www.timswings.nl/hildokrop/werken-in-nederland/beelden/b-23-openbare-kleuterschool-de-veulens-amsterdam/>

14. Zaanhof 43-I

Onderduikadres van drogist Gerard Reeskamp. November 1942 gearresteerd, maar maagbloeding gesimuleerd en ontsnapt uit Binnengasthuis. Voorman van verzet in Friesland.

Na de oorlog berecht wegens medeplichtigheid aan moord op Friese veeboer Hantje Zijlstra, kon beschouwd worden als verzetsdaad maar ook als roofmoord.

15. Einde wandeling bij monument. Op 4 mei 2026 hebben we ons hier aangesloten bij de jaarlijkse officiële herdenking van het 4 en 5 mei comité Westerpark.

Niet langsgekomen tijdens de wandeling, wel het vermelden waard

1. Spaarndammerstraat 78 (oud nummer, pand afgebroken. Ongeveer ter plekke van huidig Restaurant Freud). Rooms-Katholiek Verenigingsgebouw. Hier zat in de maanden na de bevrijding een Hongerpolikliniek.

Met dank aan: Nicolette Besemer van het Comité 4/5 mei Westerpark (voorheen Comité 4/5 mei Spaarndammerbuurt), via haar Emiel Ros, Henk Laloli, Museum 't Schip, Atlas van een bezette stad

Bijlage:

Lijst gedeporteerde Joodse buurtbewoners, opgesteld door Emiel Ros en Nicolette Besemer

Joodse bewoners uit de Spaarndammerbuurt die tijdens de oorlog uit hun huis werden gehaald.

Zij werden afgevoerd naar het concentratiekamp Sobibor en daar om het leven gebracht.

In de Spaarndammerbuurt waren dat de bewoners van onderstaande huizen:

Hembrugstraat 55/2 hoog

Herman Norden febr. 1941, Veronika Norden-Berliner, Salomon Norden en Maurits Norden.

Hembrugstraat 72 huis.

Meijer Polak feb. 1941, Sara Polak- Schelvis en Bloeme Polak

Oostzaanstraat 46/3 hoog

Aaron Grootkerk

Spaarndammerdijk 109 huis Gerrit Blitz

Spaarndammerstraat 20/2 hoog;

Sara Schuitemvoerder

Spaarndammerstraat 87/1 hoog Hijman Stodel

Spaarndammerstraat 103 huis

Jacob Blog febr. 1941, Rachel Blog-Spijker, Jacob Blog en Louis Blog

Zaandammerplein 29/1

Isaac Marcus febr. 1941, Sophia Marcus en Carolina Marcus

In totaal 18 personen